

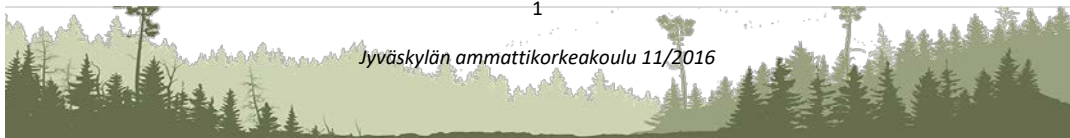
Tavoitteena riistalle viihtyisä metsä

Metsästyksellä on kulttuurissamme pitkät perinteet ja jatkuvuus on taattu, kun uusia innokkaita metsästäjiä löytyy niin tytöistä kuin pojista-kin. Metsästyksen jatkuminen vaatii toteutuakseen metsästystä kestävästi riistakannat. Riistanhoidon on pitkään ymmärretty tarkoittavan eläinten talviruokintaa, nuolukivien vientiä hirville ja metsäjäniksille, pienpeto-
pyyntiä ym. Tämä ns. lyhytvaikutteinen toiminta ei kuitenkaan monilla alueilla yksinään takaa riistakannan kasvua tai edes sen ennallaan säily-
mistä.

Metsänhoidon toimenpiteillä on erityisen tärkeä rooli, kun luodaan riista-
lajeille niiden tarpeita vastaavia elinympäristöjä. Riistanhoidon suunnit-
telu lähtee kartoituksesta, mitä alueella on tarjota ja mitkä lajit ovat ne
kodikseen ottaneet. Tämän jälkeen voidaan tehdä pidemmälle vietyjä
riistanhoito- ja metsänhoitosuunnitelmia, jotka linkitetään yhteen¹.

Nykyiset talousmetsät tarjoavat hirvieläimille riittävästi ruokailupaikkoja,
mutta käänttöpuolena ovat taimikkotuhot varsinkin männiköissä. Hirvien
ruokailua voidaan jossain määrin ohjata pois taimikoista säästämällä hir-
velle varttuneempaan metsään paremmin maistuvia haapaa, pihlajaa, pa-
jua ja koivua, sekä sijoittamalla nuolukivet kauaksi nuorien taimikoiden
läheisyydestä¹.

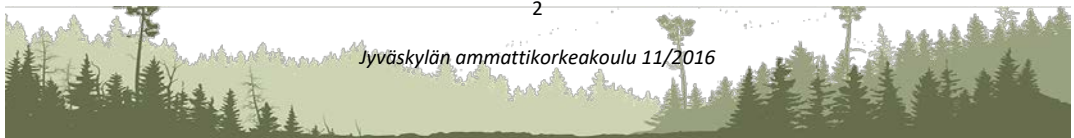
Epäsuotuisat sääolosuhteet verottavat metsäkanalintujen poikasia var-
sinkin poikaskauden alussa. Riistalajeistamme erityisesti pyy pystyy li-
sääntymään varsin tehokkaasti ja kanta saadaan palautettua, vaikka se
olisi kokenut suuriakin menetyksiä. Mikäli kasvuolosuhteet eivät kuiten-
kaan ole elinympäristön suhteen kunnossa, ei kannan elpyminen mahdol-
listu. Pyyt pitävät rehevistä alueista, jotka kasvavat kuusta ja leppää².

Sääolosuhteisiin emme voi vaikuttaa, mutta poikastuotantoon soveltuvia alueita tarjoamalla saadaan aikaan tuloksia. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että riistametsänhoidon kulmakivi on suotuisan elinympäristön rakentaminen metsolle. Silloin kun metso viihtyy ja voi hyvin, tulevat alueella menestymään myös muut tärkeimmät riistalajimme. Vanha uskomus on, että metso vaatii säilyäkseen vanhoja kuusimetsiä. Tätä tärkeämpää on kuitenkin erityyppisten elinympäristöjen löytyminen linnun vuosikierron tarpeisiin ja näiden elinympäristöjen linkittyminen toisiinsa, jotta siirtyminen alueelta toiselle käy turvallisesti ja helposti¹.

Koppelon lentäessä kuvaaja karkuun kuusen oksalle, piiloutuivat poikaset viereiselle rämeelle suopursujen sekaan. Rämeiltä löytyy runsaasti poikasten ensimmäisten viikkojen elintärkeää ravintoa, hyönteisiä².

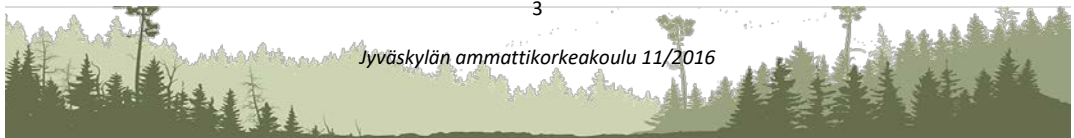

Tiheiköt, säästöpuuryhmät ja vaihettumisvyöhykkeet

Jänikset ja metsäkanalinnut tarvitsevat elinympäristöönsä piilopaikkoja pedoilta ja hoidetussa talousmetsässä tämä tarve korostuu. Jos lähimain ei ole alas asti ulottuvaa kuusen oksistoa tai korkeaa ja tiheää varpukasvillisuutta, ovat mahdollisuudet saalistajaa vastaan huonot. Näin siitäkkin huolimatta, että yllä on suojaväriin tarjoava höyhen- tai karvapeite.

Ennakkoraivauksien ja taimikonhoidon yhteydessä suojaa ja ruokaa tarjoamaan jätetty tiheikkö eroaa alikasvoksen kanssa jätetystä säästöpuuryhmästä siten, että sen paikka voi vaihtua metsänkäsittelyn yhteydessä. Tiheikköihin jätetään harvoin järeää, taloudelliselta käyttöarvoltaan arvokasta ainespuuta.

Säästöpuuryhmän puut sitä vastoin kuolevat luonnollisen kuoleman ja niitä ei hyödynnetä taloudellisesti vaan ekologisesti, lahottajalajien tarpeisiin. Näin ollen tiheikköjen jättämisestä ei synny metsänomistajalle merkittäviä kustannuksia, kun tiheikön puut kuitenkin lopulta kaadetaan. Usein tiheiköt vielä jätetään metsätalouden näkökulmasta epäedullisiin kohtiin.

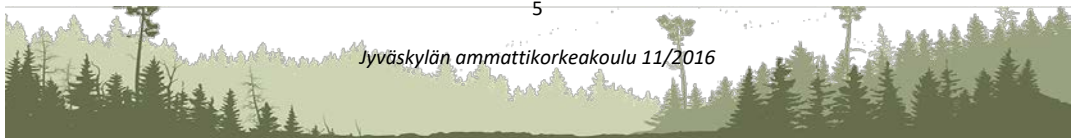
Jo muutama alikasvoskuusi antaa suojaa ja varpukasvusto ravintoa. Mikäli tiheiköt ovat aarinkin kokoisia, riittää niitä 3 - 5 hehtaarille⁴.

Riistaeläimelle ei ole väliä, onko nimike elävä säästöpuuryhmä tai riistatiheikkö, kunhan sieltä löytyvät oikeat kasvit, sijoittelu on järkevää, tiheikköjä on riittävästi ja ne ovat sopivan kokoisia. Alla muutamia huomioita, miltä riistatiheikön ja säästöpuuryhmän riistan tarpeisiin tulisi näyttää:

- hoitamaton, tehdään korkeintaan varovainen käsittely
- puissa useita eri latvuserroksia
- runsaasti varpukerrosta, mustikka tärkeä
- koko voi vaihdella alle aarista muutamaa aariin
- monipuolisesti lehtipuuta, metsolle vanhoja mäntyjä¹

Hoitamaton ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkoita vuosiksi hoitamatta jätettyä taimikkoa, jossa liikkuminen on ihmisellekin hankalaa ja jossa puut sinnittelevät tai kuolevat pystyyn ahtaudessa. Hyvinvoiva puusto tarjoaa enemmän neulas- ja lehtimassaa syötäväksi riistaeläimille. Ukko-metso syö talvipäivän aikana noin 200 grammaa männyn neulasia, joka voi tuntua isolta luvulta. Männikön neulasmassaan nähden metsojen syömät määrät ovat kuitenkin pieniä, ja syönti keskittyy vanhoihin puuyksilöihin. Hakopuut kannattaakin jättää hakkuissa säästöpuiksi⁵.

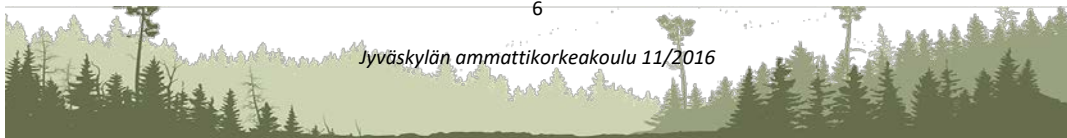
Alla lueteltuna tiheiköille ja säästöpuuryhmille hyviä paikkoja, niin useimpien riistaeläinten kuin talouden näkökulmasta ovat:

- kosteat painanteet ja soistumat
- metsänkäsittelylle vaikeat paikat, kuten kallioiset ja kiviset kohteet
- peltojen reunavyöhykkeet
- vesistön lähiympäristöt ja ojanvarret
- vaihettumisvyöhykkeistä erityisesti korvet, suon ja kangasmaaston välissä¹.

Vaihettumisvyöhykkeiden käsittely

Vaihettumisvyöhykkeiden hoito on riistanhoidollisesti tärkeää. Vyöhyke on välimaastoa kahden erilaisen ekosysteemin välillä, josta löytyy kummankin piirteitä alueen eliöistä sekä elottomista ympäristötekijöistä. Vaihettumisvyöhykkeistä riistalle tärkeimpiä ovat metsän ja suon, metsän ja pellon sekä vesistöjen ja metsän välimaastot. Näiltä alueilta löytyy monimuotoinen suojaava kasvillisuus ja varsinkin kosteilta alueilta paljon hyönteisiä ja varpukasvillisuutta riistan ravinnoksi¹.

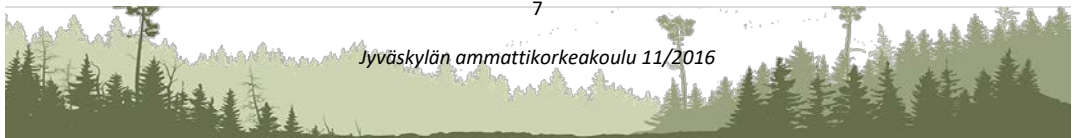
Vaihettumisvyöhykkeiden käsittely riistalle sopivaksi kannattaa huomioida aina taimikonhoidosta maanmuokkaukseen. Mikäli vyöhykkeellä on valmiiksi rakenne, joka vastaa luonnontilaista ja haettava muotoa, ei käsittelyä tehdä. Metsän käsittelyssä tulee välttää suoraviivaisia reuna-alueita, vaikka ne hoidollisesti saattaisivat olla helpompia. Vyöhykkeen leveys, paikasta riippuen, vaihtelee muutamasta metristä kymmeneen.

Poimintahakkuu on yleinen vaihtumisvyöhykkeen käsittelytapa, mikäli vyöhyke on rajattu omaksi käsittelykuvioksi. Maanpinnan rikkomista vältetään ja kannot jätetään nostamatta, jotta mustikka, puolukka ja muu tärkeä varpukasvillisuus säästyvät. Toimenpiteillä korostetaan kasvupaikan omia luontaisia piirteitä, erikokoista ja -lajista puustoa sekä kasvillisuuden tiheysvaihteluita. Pellon ja metsän väliin jätetään monipuolisesti pensaita ja useaa lajia lehtipuita sekä niittylaikkuja.

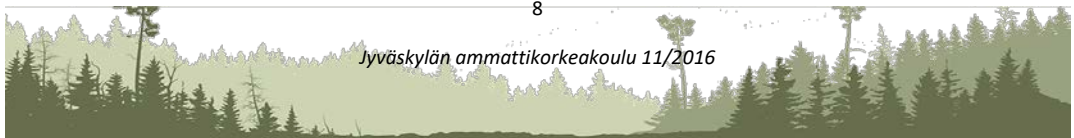
Pellon ja metsän välisen vaihtumisvyöhykkeen pellon puoleiselle reunalle jätetään matalakasvuista pajua. Vyöhykkeellä suositaan lehtipuuta ja jos mahdollista, pähkinöitä tai marjoja tuottavia lajeja kuten pihlajaa¹.

Suon ja metsän välisellä vaihettumisvyöhykkeellä kunnostusojituksen tekemättä jättäminen palauttaa vesitalouden entiselleen ja riista kiittää¹. Koko suon ennallistaminen on harkinnan arvoista, mikäli puuston kasvu on heikkoa ja avustavillakaan toiminnoilla ei päästä tyydyttävään metsänkasvuun. Metsäkanalintujen hukkumiset ojiin eivät ole mitenkään tavattomia, joten ojien tukkiminen parantaa välittömästi poikasten eloonjäämismahdollisuuksia. Rantametsissä pyritään säilyttämään niiden kostea pienilmasto, jotta mm. hyönteisten lisääntyminen olisi turvattu. Puustoinen suojavyöhyke perustetaan jo vesiensuojellisuustakin syistä, jottei kiintoaineita ja ravinteita valu vesistöön.

Suon ja metsän välinen vaihettumisvyöhyke kannattaa jättää ojittamatta ja raivaamatta, jotta säästetään riistalinnuille tärkeä varpukasvillisuus¹.

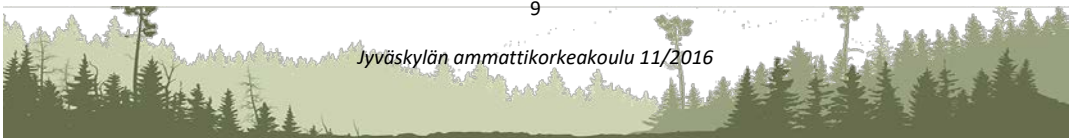

Riistalle mieluisia maastoja

Soista rehevimmät kelpaavat useille riistalajeille. Hirvet suosivat pienialaisia soita ja edellä kuvattuja suon ja kankaan välisiä alueita. Teeret tarvitsevat soidinpaikoikseen avosoiita tai soita, joissa puusto on niukkaa ja näkyvyys säilyy. Kasvuston pitäminen matalana ja harvana saa teeren pitämään saman soidinpaikan vuodesta toiseen³.

Metson soidinalueen pinta-alan tulisi olla noin 300 ha ja soidinpaikan ainakin 20 ha. Peitteisen alueen osuus tulisi mielellään olla yli puolet. Soidinalueelle ja -paikalle on eri käsittelyohjeet ja hyvin tarkat sellaiset, joissa määritellään käsittelyajan lisäksi mm. harvennuksen jälkeinen runkoluku/ha. Aukkoisuutta vaaditaan myös soidinpaikan läheisyydessä, mutta aukkojen tulisi olla pienialaisia, jotta metson kulku ns. päiväveviirilteen ei vaikeudu. Puustoinen yhteys varttuneeseen metsään säilytetään mahdollisuuksien mukaan¹.

Korpi on kanalintujen ykkösvaihtoehto poikueiden kasvatukseen. Koppeilon pyynnöstä metsänomistaja jättää korvessa ojitukset tekemättä, mikäli puustoa on riittävästi haihduttamaan liika kosteus. Samasta syystä avohakkuu on poissuljettu vaihtoehto. Uudistuksen voi toteuttaa esim. pienaukkohakkuin ja aukkoa ympäröivien siemenpuiden avustuksella, sillä korprien rahkasammal on hyvä taimettumispohja. Näin vältetään maapohjan ja varvikon rikkomista, jota silmällä pitäen hakkuiden toteutusajankohta on roudan aikaan. Kuvatut käsittelyohjeet korvelle ovat erikäsirakenteisen metsän hoitomuotoja. Korpi on usein jo luontaisesti erirakenteinen ja sen säilyttäminen sellaisena takaa metsäkanalinnuille hyvät pesimäolosuhteet¹.

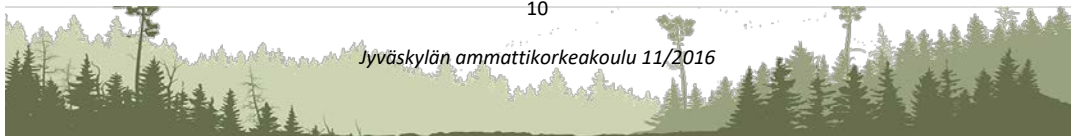

Lisää eri-ikäisrakenteisesta metsästä voit lukea sitä käsittelevästä tuote-
kortista ja metsien käsittelyohjeita riistaa suosien löytyy osoitteesta
[http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituks-
set_riistametsanhoitoon_verkkojulkaisu20141.pdf](http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituks-
set_riistametsanhoitoon_verkkojulkaisu20141.pdf).

*Haaparyhmä alikasvoksen kanssa on riistaa ajatellen mainio säästö-
kohde. Haapa maistuu ainakin metsolle, hirvelle ja metsäjänikselle¹.*

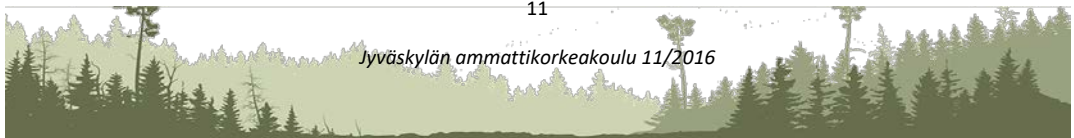

Metsänomistajien ja metsästysseurojen yhteistyö

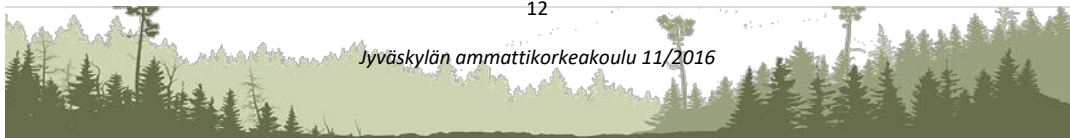
Miten saada tietoa metsälössä liikkuvista riistaeläimistä ja niiden määristä? Pienillä aloilla tarkkailu käy itseltäkin muun metsässä liikuskelun ohessa, mikäli aikaa ja perehtyneisyyttä riistaeläinten jättämiin jälkiin löytyy. Isojen alueiden kartoituksissa on järkevä tehdä yhteistyötä metsästysseurojen ja alueella vieraskortilla metsästäneiden kanssa. Metsästysseuran tehdessä pitkän aikavälin riistanhoitosuunnitelmaa, on maanomistajien hyvä olla paikalla. Keskustelun edetessä karttapohjaa apuna käyttäen saadaan metsänsuunnitelmaan arvokasta tietoa riistalle otollisista elinympäristöistä ja ne voidaan huomioida kuvioiden käsittelyssä ja käsittelyjen ajoituksissa².

Samoin metsästysseura saa tietoa metsästysalueella tapahtuvista metsänhoitotoimenpiteistä ja se voi esim. rajoittaa metsäkanalintujen metsästystä, mikäli niiden suosimalle alueelle on tulossa järeämpiä käsitteilyjä. Yhteistyö voi myös ylettyä tarkoittamaan apua taimikoiden istuttamisessa tai metsäteiden varsien raivauksessa, joista rahakorvauksen lisäksi metsänomistaja sitoutuu tekemään riistanhoidollisia toimenpiteitä metsässään⁴.

Metsäkanalintujen tarvitsemaa avointa soidinaluetta.

Lähteet:

1. Lindén, M. Lilja- Rohsten, S. Saaristo, L. & Keto-Tokoi, P. 2014. (toim.) Metsänhoidon suositukset riistametsänhoitoon, työopas. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisu. http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksset_riistametsanhoitoon_verkkojulkaisu20141.pdf.
2. Metsästäjän opas. 2015. 26. uud. p. Suomen riistakeskus.
3. Päivänen, J. 2007. Suot ja suometsät, järkevän käytön perusteet. Hämeenlinna: Metsäkustannus.
4. Skyttä, V. 2016. Riistan puolesta. Metsälehti Makasiini 2.
5. Uotila, A., Kasanen, R. & Heliövaara, K. 2015. Metsätuhot. Metsäkustannus.

Teksti: Eija Partanen & Arto Riihinen

Kuvat: Eija Partanen

Tämän omatoimisen ja aktiivisen metsänomistajan infokortin on koostanut Jyväskylän ammattikorkeakoulu osana NEEFO "Network for Educated European Forest Owners" -hanketta, jota on osarahoittanut EU:n Erasmus+ -ohjelma (Agreement No.2015-1-LV01-KA204-013437). Lisätietoa hankkeesta sekä lisää infokortteja löydät Internet-osoitteesta: jamk.fi/infokortit.

